

Zpracování podkladů pro dějiny základního školství ZDŠ 1. – 5. ročník v Rájci od r. 1945.

Rok 1945 přinesl změny v řízení státu a spravování měst a vesnic. Ve městech a vesnicích byly zřizovány MNV a MěNV. Rokem 1945 se zahájila nová etapa v historii našich národů. Československý lid nikdy neuznal Mnichov, bojoval proti okupantům v ilegality, v zahraničním odboji, ve Slovenském národním povstání a v Pražském povstání. Sovětská armáda osvobodila Československo od fašistických okupantů a umožnila vybudovat samostatný stát. Od r. 1945 se začal budovat lepší a spokojenější život pro všechny občany tohoto státu.

Dnem 8. května byla osvobozena i naše obec a již následující dny utvořil Jan Plánička prozatímní MNV z občanů, kteří byli v odbojové organizaci. Bouřlivý rok 1945 byl ukončen s velkými nadějemi a všichni hleděli vstříc novým rokům ve svobodné vlasti. S velkým nadšením se mládež i ostatní občané zapojili do oprav a zlepšování životního prostředí a pomáhali MNV plnit naplánované akce.

V r. 1945 působila na škole v Rájci učitelka Blažena Pospíšilová z Leštiny, která vykonávala funkci ředitele školy. Druhý vyučující byl p. Jaroslav Chytil ze Zvole, který působil na škole v Rájci jen jeden rok.

Stavy tříd, žáků a učitelů.

Školní rok	Třídy	Žáci	Učitelé	Z toho žen
1945 30. 9.	2	65	2+1 pom. síla	1+1
1946	2	55	2+1	1+1
1947	2	52	2+1	1+1
1948	2	51	2+1	1+1
1949	2	51	2-pom. síla zrušena	1
1950	2	54	2	1
1951	2	59	2	1
1952	2	54	2	1
1953	2	48	2	1
1954	2	45	2	1
1955	2	43	2	1
1956	2	53	2	1
1957	2	39	2	1
1958	2	41	2	1
1959	2	39	2	1

1960	2	44	2	1
1961	2	41	2	1
1962	2	42	2	1
1963	2	49	2	1
1964	2	43	2	1
1965	2	35	2	1
1966	2	32	2	1
1967	2	35	2	1
1968	1	24	1	-
1969	2	31	2	1
1970	2	37	2	1
1971	2	40	2	1
1972	2	39	2	1

Poznámka autora: Zpráva pro ONV byla vypracována jen do r. 1972. Pro další roky již nemám podklady z úředních dokladů. Tuto zprávu vypracovávám již jako důchodce v r. 2007.

1973	2	?	2	2
1974	2	?	2+1	2

V roce 1974 byla zbudována družina mládeže. Prostory byly získány z šatny a jednoho pokoje bytu ředitele školy. Družina znamenala velikou pomoc škole, jak po stránce výchovné, tak i vzdělávací. Provoz družiny byl zahájen po ukončení vyučování až do 16:00 hodin. Tím byla zajištěna bezpečnost dětí až do příchodu rodičů ze zaměstnání. Nová šatna byla zbudována přepažením chodby u hlavních dveří na dvůr. Prostory byly dostatečné pro žáky obou tříd.

První vychovatelkou DM byla Vlasta Budinská ze Zábřeha. Působila zde v letech 1974 – 1984. V roce 1983 získala družina další větší místnost. Ta byla vybudována z bytu ředitele školy, který se v tomto roce přestěhoval do družstevního bytu v Zábřeze. Dojížděl do Rájce až do důchodu. Nově získaná místnost byla upravena jako herna. Byl zde položen koberec a využívala se i pro potřeby tělovýchovy. V roce 1983 prošly všechny místnosti družiny i chodby rekonstrukcí. Stěny byly obloženy, čímž se zlepšilo prostředí a zateplení.

V roce 1984 byla vychovatelka Vlasta Budinská přeložena do Domova mládeže v Zábřeze. Její práci je možno hodnotit jako velmi úspěšnou nejen při provozu družiny, ale i při zapojení dětí do všech mimoškolních akcí. Od roku 1984 byla ustanovena vychovatelkou MD v Rájci Naděa Fojtová ze Zvole. Pro svou

klidnou a přátelskou povahu byla u dětí oblíbená. Své výtvarné a pracovní dovednosti dokázala předávat všem dětem. Její práce nebyla velmi úspěšná jen v družině, ale i při všech akcích zajišťovaných školou. V DM pracovala ještě i při mém předčasném odchodu do penze – to bylo v roce 1991. Ale ještě před tím, než jsem do penze nastoupil, zažádala si o přeložení do ZŠ ve Zvoli. Můj souhlas jsem oznámil ONV – Josefu Knápkovi.

V 80. letech 20. století ubývalo dětí na školách a to byl důvod, proč ministerstvo školství chtělo zrušit malotřídní školy. Školu v Rájci pomohl zachránit návrh MNV Zvole, provést mezi školou Zvole a Rájec kooperaci. Zvole měla dětí dostatek a to znamenalo záchranu pro školu v Rájci. Bylo umožněno na obou školách vyučovat v každé třídě jen jeden ročník, a tím bylo více času ve výuce se věnovat všem žákům. Bylo to prospěšné jak pro žáky, tak i pro učitele. Bezpečnost dětí při příchodu i odchodu dětí ze školy zajišťovaly vychovatelky DM (odpoledne) a vyučující (dopoledne). Děti byly seznámeny s bezpečností a chováním se v autobuse. Pomoc byla poskytnuta i všemi řidiči autobusů na trati Mohelnice – Zábřeh. Tato spolupráce probíhala od roku 1985.

Této naší spolupráci velmi napomohla generální oprava školy v Rájci a nově postavený Kulturní dům v Rájci. Ten byl vybaven potřebným tělovýchovným náradím pro hodiny tělesné výchovy. Dalším kladem byly aktivity zajišťované pro děti obou škol, dobré prospěchové a výchovné výsledky v 1. – 5. ročníku, ale i dále v dalších ročnících v Zábřeze. Tato spolupráce pokračovala ještě i v roce 1991, kdy jsem odcházel do invalidního důchodu.

Poznámka autora: Tak se nám podařilo zachránit ZŠ v Rájci, a to díky pochopení MNV Zvole – Rájec a také rodičů obou vesnic.

Přehled vyučujících od roku 1945 až k dnešnímu dni.

1. Blažena Pospíšilová

Pochází z Leštiny. Působila 9 roků na Slovensku v okrese Myjava. Od 1. září 1938 vyučovala na Zábřežsku. V Rájci nastoupila 1. září 1958. Na vlastní žádost byla přeložena do Dubicka.

2. Jaroslav Chytil

Pochází ze Zvole. V Rájci vyučoval jeden rok. Od 1. září 1945 do 1. 9. 1946. Byl přeložen do Lukavice.

3. Josef Kácel

Narodil se v Třeštině. Působil v Pusté Polomi okres Bílovec. Zde byl dán za trest německými školními úřady od roku 1939. Do roku 1939 působil na školách v Dlouhomilově, Vyšehoří. Byl ustanoven ředitelem školy od 1. září 1946. V Rájci byl 19 roků, do 1. září 1965. Penzi tráví v Dlouhomilově.

4. Marie Sobotková

Nastoupila dne 1. září 1945 a byla zde do 1. září 1949. Vyučovala domácí práce. Dojížděla z Postřelmovy.

5. Věra Langová

Od 1. září 1949 zastupovala učitelku Pospíšilovou, která byla na mateřské dovolené. Skončila 1. května 1950.

6. Ludmila Laštůvková

Od 1. září 1949 do 1. září 1950 vyučovala ruční práce. Dojížděla ze Zvole.

7. Rostislav Pán

Rodák ze Stichovic u Prostějova. Na škole působil od 1. září 1958 do 1. září 1959, kdy nastoupil vojenskou službu.

8. Milada Hošková

První pololetí roku 1959. Pocházela z Leštiny.

9. Marie Prokešová

Druhé pololetí roku 1959. Dojížděla ze Zvole. Působila zde až do 1. září 1965. Byla přeložena do Zvole.

10. Jaroslav Sigmund

Rodák z Ivaně u Prostějova. Po návratu ze základní vojenské služby působil jako ředitel ZŠ v Hynčíně od 1. září 1957 do 1. září 1965. Byl stanoven ředitelem ZŠ v Rájci ke dni 1. září 1965. Působil zde do 30. října 1991, kdy odešel do invalidního důchodu.

11. Milada Blažková

Bydliště Zábřeh. V Rájci nastoupila 1. září 1965 a skončila 1. září 1968. Přeložena do Svébohova.

12. Jarmila Laštuvková

Působila v Jedlí, Zábřehu, Ráječku. Pochází ze Zábřeha. V Rájci nastoupila ke dni 1. září 1969 a skončila ke dni 1. září 1977. Před příchodem do Rájce byla metodičkou pro výtvarnou výchovu pro 1. – 5. ročník. Dosahovala vynikajících výsledků nejen ve výtvarné výchově, ale i s tanečnicí – např. ke dni MDD a na dětských karnevalech na sále i u Antoníčka.

13. Anna Kapustníková

Přeložena ze ZŠ Řepová. V Rájci nastoupila 1. září 1977 a k 1. září 1985 byla přeložena do Jestřebí. Zapojena s dětmi při všech akcích u Antoníčka k svátku dětí. Velmi úspěšná s žáky ve výtvarných a pracovních dovednostech.

14. Jana Grünwaldová

Po ukončení studia byla dekretem ONV v Šumperku umístěna na ZŠ v Rájci ke dni 1. září 1985. V Rájci působí i v současné době (rok 2007) jako ředitelka 1. – 5. ročníku a podle nových úprav i pro MŠ. Odstupujícím ředitelem školy (Jaroslavem Sigmundem) byla doporučena ONV odboru školství v Šumperku na funkci ředitelky školy v Rájci.

Výuka náboženství na škole nebyla zrušena.

Výchovně vzdělávací výsledky školy.

Výsledkem dobré práce školy je vysoký počet žáků studujících na středních i vysokých školách. Pro zlepšení výchovně – vzdělávacích výsledků jsou vylepšovány materiální podmínky, pomůcky, prostředí ve škole a také využívána dobrá spolupráce s rodiči z Rájce, Zvole, také se SRPŠ, MV a se všemi společenskými organizacemi v Rájci. Ze strany vyučujících je slabším žákům poskytována individuální pomoc i doučování po ukončení výuky v odpoledních hodinách. Od r. 1965 byli žáci podle ročníků rozdělení v 1. třídě (1. a 3. post. roč.) a ve 2. třídě (4. a 5. post. roč.). Od uvedeného roku umožňovaly menší počty žáků více procvičovat učivo s vyučujícím a také více času se věnovat slabším žákům.

Zajišťování kulturně vzdělávacích a sportovních akcí.

Úkolem školy je žáky nejen vzdělávat, ale také vychovávat pomocí vhodných vzdělávacích a sportovních akcí. V tomto směru škole pomáhalo SRPŠ, poskytovalo škole i finanční pomoc při zajišťování všech akcí pro školní děti 1. – 5. p. r. SRPŠ všechny akce hradilo z finančních prostředků získaných z plesů.

Se souhlasem MNV v Rájci se ZŠ podařilo zakoupit několik stanů pro žáky již v r. 1967. Škola tyto stany využívala v letních měsících pro stanování na

Junáckém tábořišti v Rájci. Několikrát i s žáky z Ráječka. Pro žáky to bylo zase něco nového – umět si postavit stan a prožít den a noc mimo domov bez rodičů. Velitelem stanu byl vždy žák 5. ročníku – družstvo vždy tvořili žáci 2. – 4. ročníku, vždy po jednom. Před každým stanováním byla každoročně provedena ukázka a nácvik postavení stanu na hřišti. Toto stanování bylo v každém roce náhradou za školní výlet. Žáci vždy prokázali samostatnost, statečnost, kázeň a také lásku k přírodě. Všechny potraviny i občerstvení uhradilo SRPŠ. Dětem se dařilo. V kotlících uvařený čaj, polévka i guláš všem moc chutnal. Kladem bylo to, že potřebnou vodu jsme měli přímo z pramene na tábořišti. Byly a jsou to nezapomenutelné dny, jak pro žáky, tak i pro nás učitele. Protože většina žáků byla také zapojena v Sokole v oboru turistiky a Sokol stany neměl, velmi rádi jsme je propůjčovali o hlavních prázdninách. Tak bylo umožněno dětem prožívat příjemné dny v době hlavních prázdnin se Sokolem v lese u koupaliště v Bludově. Maximum v tomto směru a hlavně po několik desetiletí vykonala v turistice paní Jarmila Rabenseifnerová-Špačková. Zaslouží si od nás všech poděkování a uznání za nezištnou práci s mládeží.

Od r. 1965 jsme společně s MŠ a rodiči dětí z obou škol i s DM konali k 1. červnu Den dětí. Tělovýchovné soutěže, tanečky a na závěr i utkání v kopané mezi žáky Rájce a Zábřeha. Vše se konalo na hřišti za školou. Každoročně jsme také zajížděli k MDD poznávat hrady, zámky a jeskyně (dříve i v Čechách a na Moravě – mimo náš kraj). To bylo ještě dovoleno i pro mladší děti. Později jen v rámci kraje. Po pětiletém cyklu jsme pravidelně a rádi zajížděli na hrad Bouzov, do jeskyní v Javoříčku, k památníku na 2. světovou válku v Javoříčku. Zájezd byl ukončen na zámku v Úsově. Samozřejmě nesměla chybět zastávka na zmrzlinu v cukrárně. Často jsme také zajížděli do ZOO na Sv. kopečku v Olomouci. Velkým zážitkem byla pro žáky také návštěva divadelních představení v divadle v Šumperku i v Olomouci. Po zbudování překrásného areálu u lesa v Rájci – u Antoníčka, byly všechny akce pro školní i dospívající mládež konány v tomto prostředí. Účast rodičů i občanů byla vždy hojná. A tak se Den dětí vždy vydařil.

Každý týden ve středu byla promítána filmová představení OB v kulturní místnosti. Na ukončení školního roku byly promítány pohádky pro děti MŠ a ZŠ jako kulturní představení. Promítal jsem promítacím přístrojem, který byl darem od JZD a měl svoji životnost už za sebou. Při zbudování Kulturního domu v Rájci bylo promítání v klubovně již novým promítacím přístrojem – automatem, který byl zakoupen MNV.

Návštěva divadelních i filmových představení žáky nejen vzdělávala, ale i vychovávala. Vedla k poznávání nového a působení pěkného prostředí a hezkých

prožitků na cit dítěte. Cílem bylo také naučit děti trávit volný čas i v budoucnu a nenudit se.

Jen čtyřikrát se nám podařilo při školních výletech pro děti a rodiče zajistit zajímavé exkurze v závodech. První nám zajistil rodák z Rájce, pan Maixner, - ředitel závodu Polygrafia v Lipníku. Byla nám ukázána výroba fotografie ve velkém ve všech prostorách závodu. A tak jsme poznali celou výrobu od negativu až po 100 m pásy fotografií na kotoučcích a potom jejich třídění. Pan ředitel zařídil pro všech 60 účastníků dáreček – sáček barevných fotografií. A jako krajan a hostitel zajistil pohoštění – oběd v tovární jídelně. Odpoledne s námi ještě zajel na hrad Helfštýn.

V dalším roce nám zajistil návštěvu v závodě Solo v Lipníku. Zde jsme zase mohli pozorovat ve všech prostorách výroby, jak se vyrábí zápalky. Protože bylo v této době toto zboží nedostatkové, maminky dostaly jako dáreček jeden balíček zápalek.

Třetí exkurze byla v papírnách ve Velkých Losinách. Ve velkém závodě na výrobu balícího papíru. Největší zájem byl o výrobu ručního papíru. Zde nám bylo také připomenuto, že tento papír je používán při uzavírání mezinárodních dohod a smluv mezi státy.

Také čtvrtá exkurze byla velmi zajímavá. A to proto, že jsme ve sklárně v Rapotíně mohli pozorovat umění a kouzlo výroby skla.

Tyto 4 různé exkurze ukázaly dětem zručnost, dovednost lidí v našich závodech a jejich zlaté ruce. Pan Maixner na naši školu nezapomínal ani v pozdějších letech a nechal zhotovit velké fotografie hradů, zámků z našeho kraje a ty zdobily chodby školy v Rájci. Tak teď přibližují dětem památky a bohatství našeho kraje.

Nezapomínal na Rájec ani pro naše země v kritickém roce 1968. Nechal zhotovit knížečku s fotodokumentací T.G. Masaryka. Finanční výtěžek mohl MNV použít při zbudování památníku obětem 1. světové války – na pamětní desce občanů Rájce. Každoročně se zde od r. 1968 konala oslava ukončení 1. a 2. světové války. Památník i jeho okolí bylo každoročně opravováno a celý parčík je chloubou obce.

Tradicí se stala akce v Rájci pro malé děti 1. – 5. ročníku – Malujeme na silnici. Byla to také jedna z akcí ke Dni dětí. Konala se každoročně před zbrojnicí. Po zbudování Kulturního domu v Rájci se začala konat na asfaltovém plácku před budovou. Každé dítě nakreslilo do vyznačeného čtverce obrázek barevnými křídami podle vlastní fantazie. Obraz bodově vždy vyhodnotila 6-ti členná komise a 3 nejlepší malíři vystoupili na stupínky. Odměnou jim byly největší sladké balíčky. Menší balíčky dostaly i ostatní soutěžící děti. Dárečky byly zakoupeny

z finančních prostředků darovaných SRPŠ, všemi společenskými organizacemi v Rájci a i z kulturního fondu JZD Dubicko.

Při zbudování bazénu v Zábřehu byl ONV odborem školství v Šumperku zaveden výcvik v plavání žáků 1. – 5. pos. roč. několik roků. Každý týden jedna lekce a celkem jich bylo deset. Žáci ze Zvole i Rájce svážel do Zábřeha na bazén i zpět autobus. Výcvik v plavání i dovoz autobusem byl hrazen ONV. Byla to akce velmi prospěšná pro všechny žáky, bylo jim umožněno získat základy v plavání. Výcvik prováděly odborné instruktorky pro výcvik v plavání.

Provádět tělesnou výchovu v prostorách školy bylo náročné, nedostatečné a hlavně zdraví nebezpečné. Teprve po získání větší místnosti z bytu ředitele školy byla prováděna tělesná výchova v místnosti, kde byl položen na parketách koberec a místnost byla bez stolů a lavic.

Druhá část bytu (2 pokoje) byla použita na zbudování prostorného kabinetu. Vhodné dřevěné regály zhotovil OSP – stolárna na Valové.

Za vhodného počasí bylo využíváno k hodinám tělesné výchovy hřiště za školou. V zimních měsících také kluziště, tím také byla zajištěna bezpečnost žáků. V zimě se sportovalo i na sáňkách a lyžích v Drážkách. Nejvhodnější prostor pro tělesnou výchovu byl sál Kulturního domu v Rájci. S časovým předstihem se nám podařilo na IV. ZDŠ v Zábřehu zajistit informace a provést objednávku potřebného nářadí, které bylo ihned po kolaudaci kulturního domu firmou odborně namontováno. Na přemístění ze školy na sál stačila přestávka. Potřebné drobné těl. pomůcky – míče, švihadla, žíněnky byly uloženy v místnosti u sálu. A tak se nám podařilo každým rokem dobře připravit všechny žáky do dalších ročníků a také žáky pos. do 6. třídy do Zábřeha. Svou zdatnost v tělesné výchově naši žáci prokazovali i tím, že každoročně bylo několik žáků přijato do třídy tělovýchovné na II. ZŠ v Zábřehu. Prokázali to nejen svými výsledky v tělesné zdatnosti, ale i v prospěchu. Nejvíce se dařilo žáku Josefu Smitalovi, který po ukončení ZŠ pokračoval v lehkotletickém oddíle v Zábřehu a byl vyhlášen jako nejlepší atlet Zábřeha.

Kázeň. Chování žáků při všech školních akcích i důsledný dozor vyučujících byl úspěšný i v tom, že za celá desetiletí nedošlo k žádnému zranění ani úrazu žáků.

SRPŠ s ředitelem školy pořádalo každoročně několik přednášek. Přednášky byly na téma – rodina-děti-škola. Také přednášky zdravotní se školním lékařem. Účast rodičů na schůzkách byla téměř 100% a tím i na přednáškách. Ty byly konány vždy v den třídních schůzek. Spolupráci školy – vyučujících po celá desetiletí hodnotím jako velmi úspěšnou, se zájmem všech rodičů o prospěch i chování dětí. Také pomoc při všech akcích konaných školou pro děti i pro

veřejnost. Od r. 1965 se nenašel jediný rodič, který by se nezapojil při úpravě prostředí ve škole a jeho okolí a hlavně při GO školy v akci Z.

Jako předsedovi OB, mi bylo umožněno navazovat a také spolupracovat ve všech výchovně vzdělávacích akcích i pro dospívající mládež. Již r. 1967 jsme uskutečnili první taneční v Rájci s tanečním mistrem panem Františkem Voglem. Chlapec byl jen jeden – Jenda Fričar. Potřebný počet chlapců získal Jenda z okolních vesnic. A tak taneční mohly být zahájeny poprvé v Rájci v kulturní místnosti.

Druhé taneční byly připraveny na r. 1968 od poloviny září. Počet přihlášených byl největší ze všech sedmi tanečních, které se v Rájci konaly. Sešly se dva nejpočetnější ročníky, doplněné ještě mládeží z okolních vesnic. Bylo mezi nimi několik velmi aktivních a dobrých organizátorů. Plánovaná akce se nemohla uskutečnit, protože naši vlast 21. srpna začala okupovat vojska Varšavské smlouvy.

Poznámka autora: Nebylo příjemné vidět, jak přes Rájec projíždí tanky Poláků a dalších vojsk k Zábřehu. Český národ má ze své historie již bohaté zkušenosti a ví, že v jednotě je síla. Ta dokázala každého vetřelce a agresora porazit a ze své země poslat tam, odkud přišel. Od r. 1968 uběhlo dalších 21 let než se to podařilo.

Taneční s 20-ti páry byly zahájeny podle plánu na sále u Naubauerů – opět s tanečním mistrem panem Voglem. Svým společenským oblekem a doplňky pro taneční jsme byli rovni tanečním s mládeží v Zábřehu i dalších větších městech. O zdařilé akci se hovořilo nejen mezi rodiči mládeže, kteří navštěvovali prodloužené, ale i v celé obci. Byla také nacvičována Polonéza. Byla zatančena na závěr tanečních rodičům, ostatním občanům i dospělé mládeži. Polonéza byla také zatančena před zahájením plesu SRPŠ. Po tanečních bylo zajištěno pro všechny účastníky tanečních divadelní představení v Olomouci – Hodolanech s tematikou pro mladé. Po ukončení divadla, po dvaadvacáté hodině, si mohli své taneční dovednosti ověřit v Národním domě v Olomouci – až do druhé hodiny ranní. I po této akci se vraceli všichni spokojení a my nadšení, že dovedou dodržet slovo a dovedou se slušně pobavit i mimo domov.

S kulturním střediskem v Šumperku se nám podařilo zajistit ukázkovou zábavu pro mládež z Rájce a Leštiny v Sokolovně v Leštině. Hrála hudební skupina ze Šumperka, vystupoval taneční soubor ze Šumperka s ukázkou moderních tanců. A naši mladí se také účastnili soutěže v tancích, které hodnotila komise,

ve které hodnotil rájecký rodák Jiří Hrubý. Akce byla konána v neděli odpoledne do 24 hodin. Nikomu se nechtělo opustit sál ani o půlnoci.

Ukázková zábava, bez alkoholu, byla úspěšná. Po tak zdařilé akci s tanečních byl zájem o další taneční v Rájci veliký. Zájem projevili nejen mladí z Rájce, ale i z okolních vesnic. Od r. 1968 bylo ještě 5 tanečních. Poslední se nám podařilo realizovat ještě v r. 1988. Všechny taneční byly opět s tanečním mistrem panem Voglem a několik z nich již v teplém, překrásném prostředí nového Kulturního domu v Rájci.

Pro dospívající mládež a ostatní občany byly zajišťovány každoročně desítky hodnotných, zajímavých přednášek, často doplněných promítáním diapozitivů. Přednášky se zdravotní tematikou zajišťoval Dr. Václavský ze Zvole, primář Gilvan z nemocnice v Zábřeze....Pohlazením na duši byly přednášky o květinách s Ing. Unarem ze Zahradnické školy v Zábřeze a také o skalničkách s rodákem panem Maixnerem, který svými barevnými diapozitivy přiblížil všechna roční období v Rájci. Dále, jak občané svou pílí, láskou ke své rodné vísce vylepšují své domečky a budují kulturní stánky. Cestovatelské a horolezecké přednášky zajišťoval Ing. Srovnal ze Zábřeha. Absolvoval výstupy s horolezci na nejvyšší hory světa. Asi desítku cestopisných přednášek o Japonsku i evropských západních státech s diapozitivy předvedl Ing. Suchánek ze Šumperka. Na příkladech prokázal své schopnosti, které mohl realizovat až po r. 1989. Nadále pracuje jako lékař v Šumperku a navrácí lidem zdraví. Pro zahrádkáře byla uskutečněna praktická ukázka, jak ošetřovat stromy, v sadě u Minářů – se zahradníkem ze Zemědělské školy v Temenici. Občané rádi přicházeli na všechny přednášky do kulturní místnosti, která byla naplněna do posledního místa – v průměru vždy kolem 80-ti lidí. To co zde bylo uvedeno, byla jen malá část z přednášek, které byly každoročně v Rájci konány.

Obec Rájec byla velmi aktivní se společenskými organizacemi již od r. 1945. Dokázala zajišťovat pro občany mnoho akcí vzdělávacích, zábavných i sportovního vyžití. Byl zde divadelní soubor, který sklízел úspěchy nejen u domácích diváků, ale zajížděl k úspěšným vystoupením i do okolních vesnic. Velmi úspěšně byly organizovány známé karnevaly u Antoníčka. Každá tato akce byla velmi náročná. Při přípravě stolování, dovážení a odvozu tanečních podíí zapůjčených z okolních vesnic.

Požárníci – hasiči, nejpočetnější složka v Rájci, si mohla takovou náročnou akci pořádat. Hasiči dokázali vytvořit několik družstev, jak z mládeže, tak i z dospívajících pro vlastní plnění úkolů – protipožární ochrany, pro pravidelné soutěže družstev v rámci okresu a vedli si velmi dobře. Obec Rájec s 500-ti obyvateli je známá také svými významnými dny, pro jejíž vznik a počátky není

pamětníka. Jako má jižní Morava slavnou krojovanou jízdu krále, tak v Rájci o svatodušních svátcích jsou asi jedinou vesničkou na severní Moravě, kam přijíždí zájemci z okolních vesnic i krajané žijící daleko mimo domov. Zde se odehrává oslava jízdy krále a ještě průvod s královničkou.

Na rozdíl od jižní Moravy, v Rájci si celou akci připravují děti samy. Příprava je prováděna důsledně a již několik týdnů před oním dnem. Za krále je vybrán chlapec předškolního věku, stejně tak i dívka. Pro každou rodinu z vybraných dětí je to velká pocta a také mnoho úkolů a starostí. Umožnit ve svém domě scházet se všem aktérům oslav, připravit a vyzdobit vozík pro krále, který bude tažen čtyřspřežením chlapců, dům od domu, přes celou vesnici. Královnička doprovázena průvodem, v němž mají dívky různé úkoly, které mají název podle plněného úkolu. Každodenní schůzky u krále a královničky slouží také k nácvičku průpovědek, kterými oslovují při návštěvě každého občana – domu. Rodiče krále a královničky čeká na závěr starost – královské pohoštění pro všechny účastníky.

Druhým významným dnem v Rájci jsou hody. Již v r. 1883 školní rada dostala souhlas od okresní školní rady, aby při místních hodech byly pro školní mládež 2 dny volna. Žádosti bylo vyhověno. V tento den si také dospěláci brávali volno na pondělí, aby stejně jako děti mohli důkladně hody oslavit se svými kamarády, příbuznými a také s nimi zavzpomínat při lahvince vína nebo velmi dobré Nemilské. V tyto slavné hody se konaly zábavy na sále. Ulice u požární zbrojnice byla plná kolotočů, houpaček, střelnic a dalších atrakcí. Druhá ulice – silnice od Dražných k polesí byla plná stánků se sladkostmi a pouťovými dárečky, srdíčky,...

Třetím dnem pro chlapce bylo zajistit o Velikonocích náhradu zvonů, které byly v tyto dny odmlčeny. Chlapci se svými trakaři – hrkači v přesnou hodinu ráno, v poledne i večer zajišťovali, pod vedením svého „starosty“ jízdu přes vesnici. Zajímavostí v tyto dny bylo, že se vytvořily vždy dvě skupinky, jako když byla ještě vesnice rozdělena na Teodorov a Rájec.

U kříže před školou si vždy poklekli kolem, pomodlili se a potom nastal mezi oběma skupinami vajíčkový souboj. Proč? To mi není známo. Snad se chtěli vyrovnat, že Teodorov ztratil samostatnost a musel se sloučit s Rájcem (r. 1923). Zajímavostí také bylo, že celá skupina chlapců každým rokem po dobu hrkání spala u vedoucího – starosty. Po ukončení hrkání navštěvovali rodiny a dostávali odměnu v podobě peněz, které si rozdělili. My ve škole jsme měli pochopení pro tuto činnost a také bez problémů jsme před polednem na tyto činnosti chlapce z obou tříd uvolňovali.

Když došlo k zániku divadelního souboru, možná to způsobila směnnost v závodech a také různé seriály v televizi, snažili jsme se o malou náhradu –

zájezdy na divadelní představení do Olomouce – Hodolan. Zajistit 40 – 50 účastníků nebylo těžké. Byla to vždy taková divadelní představení, která byla výpravná a znamenala pohlazení na duši pro každého účastníka.

Občané Rájce jsou lidé, kteří mají velmi citlivý vztah ke své rodné vísce. Měl jsem dostatek možností (3 roky) do zahájení akce Z ve škole poznat jejich obětavost, nasazení při každé akci, kterou jsme konali při úpravách školy a jeho okolí. Byly to akce náročné a časově pro všechny rodiče i občany, ti darovali svůj volný čas a to vždy jako v akci Z – zdarma.

Proto při přípravě na dosud největší a časově nejnáročnější akci po 100 letech – generální opravu školy v akci Z, jsem se neobával, že akci ukončíme nezdarem. V minulosti každá vesnička měla provozovny, všechny řemeslníky, na které se mohla vždy spolehnout. Tak tomu bylo i v Rájci. Pro plánovanou akci jsme měli všechny odborníky, kteří byli hrdí na své řemeslo a dokázali odvádět hodnotnou práci a výsledkem bylo dílo, které bude sloužit svému účelu po celá desetiletí.

Modernizace školy, úprava uvnitř školy, sadu i okolí.

1947 – nátěr budovy, překlenutí potoku před školou

1949 – zbudování přezouvárny

1951 – nátěr všech oken v budově, školní zahrádka před školou opatřena drátěným plotem

1955 – provedena rekonstrukce elektrické sítě

1956 – ve II. třídě zbudována podlaha – parkety

1956 – ze dvora výměna 6-ti oken

1962 – výměna okapových žlabů ze dvora

V prováděných opravách ve škole bylo pokračováno i v r. 1965, nástupcem školy Jaroslavem Sigmundem.

1965 – ještě o prázdninách výměna dřevěného plotu kolem školního sadu (za drátěný), zbudování dvou kovových bran v sadě.

1966 – výměna podlahy v 1. třídě – parkety, kolem květinových záhonů před školou zabudovány obrubníky (zbudovány kolem celé zeleně před školou), postaven dlážděný chodník před školou, s dopravním podnikem v Šumperku dohodnuto zbudování přechodu pro chodce (vyznačení od školy ke Smitalovému), zbudování přechodu pro chodce i před školní jídelnou (tyto přechody chránily nejen děti, ale i občany před úrazem při

velké dopravě přes Rájec).

1967 – za pomoci rodičů vybudována nová přepadová jímka

1967 – zbudován v budově školy vodovod OSP – Zábřeh – veškeré přípravy provedli rodiče.

Poznámka autora: Chtěl bych podotknout, že kdo provádí hluboký zásah do jakékoliv veřejné budovy, si musí uvědomit, že jej provádí i do vědomí lidí okolo něho žijících. Měl jsem štěstí za svého působení v Rájci na předsedy – starosty obce. Každý svou funkci vykonával na snížený úvazek, po ukončení zaměstnání. Ale starosta ten byl hybnou pákou obce. Musel jít všude při každé zajišťované akci příkladem, nikdy nesměl chybět. Svým příkladem získával pro každou akci spoluobčany. Velmi jsem si v tomto směru vážil pomoci a podpory při všech akcích ve škole i při získávání potřebných finančních prostředků od ONV, přímo od vedoucího finančního odboru (p. Michal a předseda Zdeněk Šrot). Za jeho funkční období bylo vykonáno na desítku zvelebujících akcí v obci s občany v akci Z a to vždy v termínu. Stejně tak mohu hodnotit druhého starostu Jana Schneidera, který nám vykonával obětavě po léta funkci předsedy SRPŠ. O obou se ještě zmíním při pozdějších akcích v obci.

Od zbudování školy v Rájci ve školu poschodovou uplynulo již téměř 72 let. Bylo třeba udělat přípravy a plány na generální opravu školy a získat potřebné finanční prostředky od ONV v Šumperku. Generální oprava byla naplánována na r. 1969-71 v akci Z. Propláceny byly jen práce odborníků a četě, dále za materiál. MNV mi oznámil, že jsem pověřen řízením všech oprav na škole včetně zajišťování všeho potřebného materiálu, odborných pracovníků a brigádníků.

Bylo mi také dodatečně sděleno, že každý den musím vést v deníku evidenci o práci na škole a odpracovaných hodinách odbornými silami a všemi brigádníky. Byl to úkol nad lidský, ale když jsem si uvědomil, že mi to umožňuje v plné šíři dle vlastního uvážení přebudovat školu, uvedený úkol jsem přijal. Dokonce další úkol byl vést denní evidenci – jmenovitě o vydání piva ve sklenicích. Věřím, že si to všichni zasloužili, protože brigádníci – rodiče za celé tři roky pracovali zdarma. Odměna odborných sil byla velmi nízká i u čtveřice brigádníků. Za tyto nízké odměny se podařilo přesvědčit a získat pro celou GO v akci Z na odborné práce vynikající odborníky na fasády – p. F. Vašíčka a

p. Pěničku, potřebnou četu důchodců p. V. Janyše, p. Hrabského, p. Puchra, p. Valoucha. Na práce ve dvoře mistra zednického p. Baldermana.

Vhodný a potřebný prostor na skladování stavebního materiálu, strojů a vybudování jámy na hašené vápno jsme dostali pomocnou ruku od sousedů Janišů – bez nároku na odměnu a na celou dobu 3 roky sad vedle školy u potoka.

Byl to čin za který jsem jim několikrát osobně poděkoval a také i jejich dětem Ing. J. Janišovi a dceři V. Havelkové. Potřebné řezivo na lešení darovalo polesí Rájec. Lešení z ulice a ve dvoře za pomoci rodičů postavila dvojice odborníků – p. Hrubý, p. Hroch. Oba svou práci odvedli spolehlivě a perfektně. Všichni odborníci i jejich pomocníci byli pojištěni proti úrazu. Pro stavbu byl nejvhodnější písek z Tovačova. Potřebné jakostní barvy byly dovezeny z výroby z Nedvězí. Byla to akce časově velmi náročná, vyžadovala dodržení všech termínů a byla to také akce konaná za plného provozu školy. A opět musím potvrdit, že „zlaté ruce“ všech rodičů, občanů Rájce i odborníků dovedly akci úspěšně do zdárného konce. Za celé tři roky nedošlo k žádnému úrazu.

Prováděné opravy a úpravy v akci „Z“.

1969 – výměna všech oken z ulice, všechny dveře, nová fasáda z ulice, nové podlahy na chodbě a na záchodech, nové schodiště (linoleum), nátěr oken a dveří – provedl Zábřeh. Odpracováno důchodci, rodiči a ředitelem školy 2 600 hodin.

1970 – zbudováno ústřední topení – OSP Zábřeh, všechny přípravné práce provedeny brigádníky. Natřeny radiátory, potrubí, výměna oken ze dvora. V celé budově vedena nová elektroinstalace (p. Koruna). Zabudovány ohřívače vody ve třídách, záchodě a v soukromém bytě. Odpracováno 3 000 hodin.

1971 – postaven 13 m vysoký komín, postavena kotelna (kotel Bruntál – velmi se osvědčil), postavena kůlna na palivo, elektroinstalaci opět provedl p. Koruna, vazbu na rovné střechy provedl p. Hrubý, zhotovení plechové střechy OSP Zábřeh, nátěr střechy p. Frýdl z Rájce. Všechny zednické práce v tomto roce provedl se skupinou čtyř důchodců mistr zednický p. Balderman, s pomocí dalších mladších zedníků. Odpracováno 2 500 hodin.

1971 – 1972 jsme přivítali děti již v pěkném prostředí a bylo po celý rok vyučováno v klidu a pohodě. Kladem také bylo, že děti mohly pozorovat celé tři roky, jak se všechno ve škole měnilo k lepšímu.

Vedoucí školského odboru v Šumperku p. Vaculík se při návštěvě školy vyjádřil:

„Klobouk dolu před všemi, kteří vytvořili toto dílo, za finanční náklady 500 000 Kč. Čistota a úklid školy je na vysoké úrovni.“

Okresní školní inspektor p. Jurásek v r. 1973:

„Vytvořeno velmi estetické prostředí pro výuku.“

Vyjádření těchto zástupců svědčí o tom, že se dílo podařilo. Úsilí všech zainteresovaných bylo zhodnoceno. Je nutné také připomenout práci školnice p. Fišnarové, která se na zdárném průběhu akcí významně podílela. Severomoravský KNV – odbor školství v Ostravě udělil na základě hodnocení činnosti v 1972 „Veřejné ocenění“. Naše škola obdržela od KNV finanční odměnu na zakoupení učebních pomůcek.

Další akce při opravách a úpravách ve škole a okolí školy.

Obložení chodby a všech místností družiny mládeže.

Vybudována nová příjezdová cesta ke škole od hřiště.

Získán pozemek od JZD Dubicko – vedle příjezdové cesty – šířka asi 3 m, pro pracovní výchovu žáků (výuka).

Pozemek bez nároku na odměnu každý rok zoral a pohnojil soused p. Žák.

V zadní části sadu u plotu byla zbudována velká plechová nádrž. Používaná voda sloužila k zalévání zeleniny a květin.

Provedena výměna střechy nad budovou školy – OSP Zábřeh. Lešení musela zajistit škola (zapůjčil farní úřad Zvole – bezplatně). Lešení odborně postavil p. Hroch s rodiči (náš bývalý žák).

Poslední akcí bylo vykácení starých stromů na školní zahradě, opět provedl p. Žák. S dětmi jsme podle návodu Ing. Unara ze Střední zahradnické školy, vysadili nové odrůdy stromů. Úpravou sadu jsme ukončili všechny opravy a úpravy školy a připravili školu důstojně do 3. tisíciletí.

Hasiči a výstavba Klubu.

Téměř současně s opravou ZŠ v Rájci, zahájili hasiči všechny potřebné přípravy na postavení Klubu hasičů u Antoníčka. Zde každá akce dříve konaná, byla velmi náročná na zajištění. Po dohodě s MNV, ONV schválené dokumentací a zajištění potřebných finančních prostředků, hasiči zbudovali základy Klubu – r. 1970.

Klub byl budován v neupraveném terénu, v části lesa. Se stavbou bylo také třeba provádět terénní úpravy. Obdobně jako při opravě školy i při této stavbě, byli získáni odborníci ze všech profesí (z Rájce). Hasiči měli do akce velký elán a nadšení, že všechno, co bylo naplánováno, bude zbudováno v překrásném prostředí vše bude sloužit dobré věci – nejen pro rájecké, ale i pro mládež z nedalekého okolí. Stavba rostla pod rukama obětavých hasičů a brigádníků z řad občanů Rájce. Vše bylo budováno v akci Z. Nejvíce finančních prostředků na celou nákladnou akci bylo zajištěno od samotných hasičů, kteří je získali ze svých karnevalů. Současně se zhotovovalo stolovací zařízení pro účastníky akcí u Antoníčka. Byl vystavěn betonový parket, který byl v pozdějších letech zvětšen.

Mimo stolovací prostory byla ještě vystavěna stavba s vyvýšeným podiem, na kterém vystupovaly estrády (i Pantůčkovi z Brna) a kapely. Po ukončení akcí se zde uskladovalo stolování. Nebylo zapomenuto ani na muzikanty, pro které byl vybudován srub i se střechou (na pravém břehu proti podiu). Zde byli chráněni před nepohodou někdy zlobícího počasí.

Stavba si vyžádala mnoho tisíc odpracovaných hodin zdarma. Zase bylo zbudováno něco, co bylo chloubou nejen hasičů, ale celé obce. Nikde v okolí si občané nedokázali vybudovat takový stánek pro společenské vyžití. V letech, kdy z bezpečnostních důvodů nebylo možné využívat sálu u Neubauerů, byl Klub hasičů používán ke všem kulturním akcím a také ke všem dalším akcím – pro důchodce, oslavy Dnů žen....

Hasiči v průběhu každého roku uspořádali množství akcí. Karnevaly byly navštěvovány mládeží z celého kraje. Nebylo zapomínáno ani na místní občany a mládež. A tak každou neděli o pouti bylo příjemné posezení při hudbě, estrádě a vždy bylo umožněno pro mládež do 15-ti let, přijít zdarma. Jedinou odměnou pro všechny hasiče z Rájce byl zájezd na jižní Moravu do vinného sklípku, kde mohli prožít jeden den v pohodě od práce a starostí, v kraji mezi dobrými a veselými lidmi, zpěváky. Na takový zájezd do Vracova jsem byl také pozván i s manželkou od důchodců z Rájce. Poznali jsme vesničky a města jižní Moravy, péče o každý domeček, kapličku. Také dobrosrdečné jihomoraváky na vinohrádku ve Vracově. Bylo nám s nimi dobře a také nám dokázali, jak jim dobře zní hlasy a písně při vínečku.

Také jsme byli pozváni – již jako důchodci, pozvánkou na setkání rodáků a přátel obce Rájce, které se konalo v pátek 13. června a hlavní program v sobotu 14. června 1997 v areálu u Antoníčka. I zde jsme si mohli poslechnout vystoupení pěveckého kroužku z Vracova. Všude vládla pohoda, radost se setkání s mnohými po desítkách let. Velmi poutává byla pozvánku dvojice v hanáckých krojích i vlastní obsah:

*„Vrať se tam, kde kolébka Tvá byla.
A ve škole ses učil písmenka první psát.
Ač mnohá vráska, čelo i duši rozbrázdila.
Na svoje mládí dnes vzpomene každý rád.“*

V krátkém časovém období dokázali občané Rájce. MNV a spoluorganizace vše, co si dohodli a naplánovali. Vybudovat v akci Z, opravou a přestavbou důstojný stánek pro vzdělávání školáků, která bude odpovídat potřebám ještě mnoho desetiletí. Také se splnil sen hasičů vybudováním Klubu hasičů pro konání společensko-zábavných akcí v celém areálu u Antoníčka, se všemi potřebami pro tyto akce. Tyto akce byly dárkem v podobě deseti tisíců hodin zdarma.

Kulturní dům.

Vesnice Rájec měla již v minulosti vzdělávací akce, které realizovala v sále pohostinství u Naubauerových. Byl to již zmiňovaný divadelní kroužek, který sehrál desítky divadelních představení nejen v Rájci, ale úspěšně i v okolních vesnicích. Byly to v zimních měsících společenské plesy, šibřinky, dětské maškarní plesy, tradiční pochovávaní basy, vánoční besídky, mikulášské nadílky, hodové zábavy. V pozdějších letech celá řada koncertů: Áda Rulíšek ze Šumperka, dětské dechové hudby z Mohelnice i ze Zábřeha a taneční kurzy.

Svou pílí a láskou k rodnému Rájci, dokázali ráječtí přesvědčit občany, že i malá vesnička na severní Moravě dokázala pokračovat v dodržování tradic svých předků.

Ráječtí dokazovali, že umí nejen svědomitě pracovat, ale že se dovedou na každé společenské akci slušně bavit.

Pohostinství U Naubauerů, které sloužilo občanům Rájce i se sálem několik desetiletí ke všem vzdělávacím, zábavným a společenským akcím, bylo dočasně zavřeno. V 70. letech p. Naubauer pohostinství prodal manželům Nekudovým. Ještě několik roků sloužil občanům a mládeži k uvedeným akcím, ale pro nevyhovující stav došlo k uzavření pohostinství i sálu. Občané Rájce zůstali bez možnosti se scházet a společensky se bavit při významných dnech. MNV musel jednat a rozhodnout. Po dohodě a souhlasu ONV v Šumperku zakoupil budovu pohostinství od manželů Nekudových a plánoval další akci – postavit kulturní dům. Byla to třetí nejtěžší akce za toto desetiletí. Nejprve bylo nutno budovu zbourat. MNV měl podporu od všech občanů, protože občané i mládež takový stánek potřebovala. Bylo to náročné jak finančně, tak i časově. Při výstavbě bylo již pamatováno na vybudování potřebných skladů pro potraviny – v případě zavedení stravování. V přízemí se zbudovala místnost pro knihovnu, v prvním

poschodí sál odpovídající počtu obyvatel. Dvě klubovny, kuchyň, prostorná šatna a v předsáli místnost pro umístění potřeb pro tělovýchovu. Akci řídil po celou dobu starosta Jan Schneider. Svou důsledností a zodpovědností ve všech funkcích, které zastával, byl zárukou, že stavba zahájená 27. 4. 1983 bude úspěšně a včas dokončena. Stavba měla podporu všech občanů v obci, kteří cítili potřebu mít nový kulturní dům. Stavba byla ukončena 11. 4. 1986. Bylo na ní odpracováno 38 228 hodin. ONV v Šumperku akci dotoval částkou 1,4 mil. Kčs. Ovšem celková hodnota díla byla 2,5 mil. Kčs. Pouze odborné práce na stavbě zajišťoval OSP Zábřeh (jako výstavba vodovodu, ústředního topení a střechy). Vše ostatní odpracovali obyvatelé Rájce v akci „Z“. V roce 1987 bylo před kulturním domem vybudováno parkoviště.

Stolovací zařízení pro sál klubovny dotoval opět ONV Šumperk. Vhodné stolování dodala prodejna nábytku v Zábřeze. Správcem a domovníkem kulturního domu byli ustanoveni manželé Badalovi, kteří tuto funkci zastávají dodnes. Občané důchodového věku si po otevření kulturního domu založili v Rájci „Klub důchodců“ a dostali souhlas MNV využívat bezplatně klubovnu pro svou činnost. Pravidelně se scházejí každý týden v úterý odpoledne. Čas vyplňují společnými hrami, besedami a oslavami svátků a narozením každého člena klubu.

S otevřením kulturního domu byl také zahájen provoz místního pohostinství. Od roku 1991 paní Švábová ze Zábřeha rozšířila nabídku pohostinství o stravování, které dříve nebylo poskytováno.

Po celou dobu výstavby (3 roky) měl největší podíl na úspěšném průběhu výstavby, získávání odborných pracovníků, brigádníků a potřebného materiálu předseda MNV pan Jan Schneider. A tak se dobré dílo podařilo. Od roku 1986 bylo a je využíváno k desítkám společenských akcí, ale také svým potřebným vybavením pro soukromé rodinné akce např.: oslavy, svatby, jubilea atd. Je správné, že nyní MÚ dává možnost využít prostory kulturního domu všem společenským organizacím v obci. Kulturní dům spolu s venkovním areálem „U Antonička“ tak slouží dodnes občanům Rájce, kteří si je také pro své kulturní akce před více než 20 lety vybuudovali.

Obyčeje a odkaz předků.

Ve vlastivědných ústavech v Zábřeze a Olomouci nejsou žádné písemné záznamy a data o vzniku tradiční rájecké „Jízdy králem“ a „Vodění královniček“. Jedná se nejspíš o velmi starou tradici, kterou si sebou přinesli původní obyvatelé

Rájce, kteří stejně jako obyvatelé několika okolních vesnic přišli osídlit toto území na popud olomouckých biskupů ve 13. století. Jejich původním domovem byly stejnojmenné obce v okolí Brna, takže se tu hned nabízí vysvětlení, jak se tyto veskrze jihomoravské obyčeje dostaly až k nám na sever. Ovšem jedná se pouze o domněnku, kterou lze jen velmi obtížně prokázat.

Nicméně pro nás i v budoucnu dospělé budiž mementem, pokračujme v odkazu našich prapředků, v přátelském vítání dětí v den „Jízdy králem“ a „Vodění královniček“ s vědomím, že v dětech je národ věčný!

Použitá literatura:

Obecní úřad-Kulturní dům

Kroniky školy-zapůjčené z archívu Zábřeh

Klub důchodců v Rájci

TJ Sokol Rájec – turistika

Vypracoval:

Jaroslav Sigmund

Zábřeh-2008